

Η παιδική επιθετικότητα ως μορφή κοινωνικά ανεπιθύμητης συμπεριφοράς στο σχολείο

Αρκετά ενδιαφέρουσες οδηγίες, με πρακτικές συμβουλές, προς τους εκπαιδευτικούς όταν στην τάξη υπάρχουν μαθητές που εκδηλώνουν διαταραχές συμπεριφοράς απέστειλε ο Σχολικός Σύμβουλος Ειδικής Αγωγής π. Απόστολος (Πασχάλης) Καβαλιώτης:

Αγαπητοί συνεργάτες

Η εκδήλωση της παιδικής επιθετικότητας ως μορφή κοινωνικά ανεπιθύμητης συμπεριφοράς στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον προκαλεί συνήθως οδυνηρές συνέπειες όχι μόνο στα άτομα που απευθύνεται, αλλά είναι συχνά επιζήμια και για τα άτομα που την προκαλούν για το λόγο ότι καθιστά προβληματική την «κοινωνικοποιητική διαδικασία».

Η οικογένεια και το σχολείο είναι οι δύο πρωτογενείς ομάδες κοινωνικοποίησης που αποβλέπουν στον εξανθρωπισμό του νέου ατόμου. Η σπουδαιότητα της οικογένειας είναι πρωταρχικής σημασίας, γιατί εκεί μπαίνουν τα θεμέλια της προσωπικότητας του ατόμου. Στη συνέχεια ακολουθεί το σχολείο. Το σχολικό πρόγραμμα και η συμμετοχή στη σχολική ζωή συμβάλλουν αποφασιστικά στην προώθηση της προσαρμοστικής προσπάθειας που καταβάλει το άτομο, προκειμένου να ανταποκριθεί στις κοινωνικές επιταγές και στις εσωτερικές του ανάγκες. Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης δεν λειτουργεί όμως πάντα θετικά. Μπορεί δε να οδηγήσει το παιδί στην εκτροπή, την αποκλίνουσα και επιθετική συμπεριφορά. Διότι υπάρχει αναπόφευκτα περιορισμός της αυτονομίας του.

Η παιδική επιθετικότητα εκδηλώνεται με την εικόνα ενός παιδιού που συχνά παρενοχλεί τους άλλους, προκαλώντας τρόμο και ξυλοδαρμό. Γίνεται υβριστής με εκρήξεις θυμού. Συχνά πίσω από την επιθετικότητα κρύβεται η απελπισία του παιδιού που ζητά αναγνώριση, αγάπη και θαλπωρή. Όσο περισσότερο αντιμετωπίζεται ένα παιδί με απαγορεύσεις, επιπλήξεις και υποτιμητικά σχόλια τόσο πιο έντονες γίνονται οι φάσεις επιθετικότητας. Είναι σημαντικό για όλους μας να υπάρχει συνεργασία Γενικής – Ειδικής Αγωγής και των ΚΕΔΔΥ ώστε να αντιμετωπίσουμε το φαινόμενο της επιθετικότητας σοβαρά και όχι με βάση την κοινή λογική, τη διδακτική κουλτούρα και την προσωπική εμπειρία.

Αγαπητοί συνάδελφοι

Θα σας παρουσιάσω μερικές από τις τεχνικές αντιμετώπισης της μαθητικής παραβατικότητας, που συχνά χρησιμοποιούνται και από πολλούς εξάιρετους συνεργάτες μέσα στη σχολική τάξη. Θεωρείται όμως αυτονόητο ότι, σοβαρές διαταραχές συμπεριφοράς απαιτούν πέρα από την παιδαγωγική αντιμετώπιση στο σχολικό χώρο και μια διεπιστημονική συνεργασία και προσέγγιση του προβλήματος με τη βοήθεια και τη θεραπευτική παρέμβαση ειδικών επιστημόνων του ΚΕΔΔΥ ή των Ιατροπαιδαγωγικών Υπηρεσιών, όπως και Συμβούλου γονέων, ώστε να αποδώσουν οι παιδαγωγικές επιδράσεις που ασκούνται στο μαθητή:

1. Ο εκπαιδευτικός προχωρά σταδιακά από την έμμεση στην άμεση παρέμβαση. Π.χ. ενώ ο μαθητής συνεχίζει να ενοχλεί το διπλανό του παρά την επιτιμητική μάτια του δασκάλου, ο εκπαιδευτικός του ζητά να διαλέξει ανάμεσα σε δύο άδεια θρανία να καθίσει και να συνεχίσει την ατομική του εργασία. Ευκολότερο όταν υλοποιείται παράλληλη στήριξη. Η τεχνική αυτή δίνει τη δυνατότητα αυτοδιόρθωσης και αυτορρύθμισης του μαθητή.

2. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τον μαθητή να καθοδηγήσει τη σκέψη του σε συγκεκριμένη δραστηριότητα για να ηρεμήσει: «Α., θα ήθελα να καθίσεις στο θρανίο σου χωρίς να χτυπάς τους άλλους. Μπορείς να βοηθήσεις, αν το θέλεις τον Κ.». Με την τεχνική αυτή δημιουργούμε θετικές αλληλεξαρτήσεις.

3. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει τη συμπεριφορά που θέλει να εξαλειφθεί. Δεν τον ανατροφοδοτεί σε κάθε εκδήλωση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς. Το ίδιο ισχύει και για τους συμμαθητές του. Προσοχή. Δεν προτείνεται σε καταστάσεις χρήσης σωματικής βίας.

4. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει τη συμπεριφορά που θέλει να εξαλειφθεί. Π.χ. ο μαθητής στερείται κάτι που του δημιουργεί ευχαρίστηση κάθε φορά που αντιδρά επιθετικά. Ο μαθητής γνωρίζει τη συνέπεια της αντίδρασης από πριν.

Προσοχή. Προσφέρεται μόνο σε συνδυασμό με θετική ενίσχυση.

5. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει τη θετική συμπεριφορά και την επιβραβεύει. Χρησιμοποιείται μόνο όταν ο μαθητής εκδηλώνει ανεπιθύμητη συμπεριφορά και επιβραβεύεται η θετική.

Προσοχή. Κίνδυνος ρουτίνας.

6. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει μια κατάσταση, που ο μαθητής παρουσιάζει ανεπιθύμητη συμπεριφορά. Π.χ. συζητάμε έξω στο προαύλιο με την Μ. και έρχεται η Δ. και μας βρίζει.. Τι θα έκανες εσύ? Η τεχνική αυτή πετυχαίνει τον αυτοέλεγχο.

7. Ο μαθητής εκδηλώνει επιθετική συμπεριφορά (καταστροφή των βιβλίων των άλλων παιδιών) και ο εκπαιδευτικός ζητά από το παιδί να τα ξαναφτιάξει. Το ίδιο συμβαίνει και με τις βρισιές. Απαιτεί ο εκπαιδευτικός το αντίθετο. Η τεχνική αυτή διδάσκει την επανόρθωση.

8. Ο εκπαιδευτικός προσδιορίζει τον εφικτό χρόνο για να τηρηθεί η συμφωνία από το παιδί και παρουσιάζει τους όρους του συμβολαίου(διαπραγματεύσιμοι με τον μαθητή) με τις ανάλογες ενισχύσεις. Η σύναψη συμβολαίου αναπτύσσει τον αυτοέλεγχο και την υπευθυνότητα.

9. Ο εκπαιδευτικός περιγράφει υποθετικές καταστάσεις. Π.χ. ενώ γράφεις ορθογραφία έρχεται ο Α. και σε χτυπά κλωτσιές. Τι θα έκανες; Με την συγκεκριμένη τεχνική ανακαλύπτουμε και άλλους τρόπους αντίδρασης.

10. Εκτενής παρατήρηση της επιθετικής συμπεριφοράς του μαθητή από όλους τους εμπλεκόμενους – δάσκαλος της τάξης, σύλλογος διδασκόντων, Σύμβουλος Γενικής – Ειδικής Αγωγής, ΚΕΔΔΥ. Πλήρης καταγραφή του οικογενειακού(ΚΕΔΔΥ) και σχολικού ιστορικού(ΚΕΔΔΥ – δάσκαλος της τάξης). Ανάλυση των στόχων βήμα- βήμα. Η τεχνική αυτή είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική αλλά προϋποθέτει εμπλοκή παραγόντων.

Αγαπητοί συνεργάτες

Η λήψη μέτρων από την πλευρά του εκπαιδευτικού για την πρόληψη της αρνητικής συμπεριφοράς και την προώθηση της θετικής- επιθυμητής θεωρούμε ότι αποτελεί τον πιο αποτελεσματικό τρόπο για την αντιμετώπιση του προβλήματος της μαθητικής παρεκτροπής αρκεί να μη λησμονούμε να ζητούμε υποστήριξη.

Πάντα στη διάθεσή σας.

Ο Σχολικός Σύμβουλος ΕΑΕ

π. Απόστολος Καβαλιώτης